

## РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Габриела Белова – декан на Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”, преподавател в катедра „Международно право и международни отношения“

член на научно жури в процедура за защита на дисертационен труд на тема:

### **„СЪВРЕМЕННИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ГРАЖДАНСТВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ”**

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3.„Социални, стопански и правни науки”, професионално направление: 3.6 „Право”, докторска програма „Право на Европейския съюз”

**Автор:** Явор Симеонов Симов – докторант към катедра „Международно право и международни отношения” в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”

**Научен ръководител:** доц. д-р Гергана Георгиева

#### **1. Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите**

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски”. Със Заповед № 179/30.01.2026 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ съм назначена за член на научното жури. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи и дисертационният труд.

Докторантът Явор Симов е роден на 11.10.1977 г. в гр. София. След завършване на средното си образование в икономическа паралелка с усилено изучаване на английски език, през 2003 г. той придобива ОКС „бакалавър“ по специалност „Икономика на търговията“ в УНСС. Впоследствие през 2017 г. придобива ОКС „магистър“ по право в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Със Заповед № 2943/19.12.2019 г. е зачислен като редовен докторант по докторска програма „Право на Европейския съюз“ към катедра „Международно право и международни отношения” в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”.

По време на обучението си докторантът успешно е изпълнил всички дейности, предвидени в индивидуалния учебен план. Отчислен е с право на защита със Заповед № 3028/22.12.2025 г. В съответствие с чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България и чл. 27 от Правилника за прилагането му, дисертационният труд трябва да съдържа *научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и да показва, че кандидатът притежава *задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания*. Съгласно чл. 27 (2) от Правилника към Закона дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантът е осъществил изследването. Констатирам, че тези законови изисквания са изпълнени.

Дисертационният труд е с обем от 237 страници. В структурно отношение, той се обуславя от целите и задачите на изследването. Разработеният труд се състои от увод, три глави, заключение, библиография и списък на по-често използваните съкращения. Отделните глави, съставени от раздели, последователно разглеждат концепцията, съдебната практика и реалните предизвикателства пред европейското гражданство. Използваната специализирана литература включва общо 72 източника на кирилица (монографични издания, статии, студии, доклади), както и 45 източници на латиница. Подходящ е и научният апарат, който включва 205 бележки под линия и е доказателство за добросъвестност и прецизност при осъществяване на изследователската дейност. Бележките под линия са разнообразни – както в библиографски, така и в тълкувателен аспект.

За изпълнението на научната задача авторът се основава върху подходяща методология, която включва класически правни методи на изследване, но също така и интердисциплинарни средства за анализ. Използваните в труда общонаучни и специални методи на научно изследване не могат да не срещнат одобрение и подкрепа от страна на компетентния читател. Безспорно, информационните източници като количество и качество също създават необходимата основа за формулиране на изводи и обобщения.

Авторефератът дава вярна и точна представа за представения дисертационен труд. Той се състои от три части – обща характеристика на дисертацията (вкл. актуалност,

методология, научна новост), кратко представяне на съдържанието на труда по глави, както и съдържаща и описание на приносните моменти в дисертационния труд. Четвъртата част от автореферата включва списък на представените от Явор Симов публикации – общо 5 на брой, надхвърлящи изискуемото количество за млад учен. Всички публикации са в авторитетни научни издания; две са в съавторство, една е на английски език (в сборник с доклади от конференция, организирана от Военната сухопътна академия на Румъния „Николае Балческу“, Сибиу), останалите – в официални издания на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Научната продукция разкрива способността на дисертанта за самостоятелно научно изследване, като в някои от публикациите са открити и някои аспекти, свързани с националната сигурност.

## **2. Оценка на съдържанието на дисертационния труд**

В **увода** се обосновава актуалността на темата на дисертацията, дефинира се степента на научната ѝ разработка, определят се целта и задачите, обекта и предмета на дисертацията, разкриват се методологичните и теоретични основи, основата на източниците, обосновава се научната новост.

В **първата** глава е разгледано понятието за гражданство в националното и международното право, като е подчертано, че националното гражданство е основен правен институт, свързващ индивида с държавата и определящ неговите права и задължения. Анализирани са ключови международни инструменти като Конвенцията за гражданството на омъжената жена (1957), Конвенцията на ООН за намаляване на случаите на лица без гражданство (1961) и др. По-нататък в изложението са разгледани причините за появата на гражданството на ЕС. Правилно е отбелязано, че европейското гражданство се дефинира като наднационален правен статус, който допълва националното и предоставя на индивидите права като свобода на движение, установяване, социални и образователни придобивки, както и избирателни права в избори за Европейски парламент и органи за местно самоуправление. Справедливо е посочено от автора, че всичко това отразява нов модел на демократично участие и солидарност в рамките на Съюза.

В глава **втора** е анализирана ролята на Съда на Европейския съюз за тълкуване и разширяване на гражданството на ЕС, илюстрирайки как правата на гражданите се трансформират и адаптират спрямо социално-политическите и законодателните промени в

Съюза. През периода между ДЕС и Договора от Лисабон съдебната практика акцентира повече върху икономическите аспекти на гражданството, като свободата на движение и трудовата мобилност за гражданите на Съюза. Ключовите дела през този времеви период включват: *Zhu and Chen* (2004), в което Съдът разграничава правата, произтичащи от гражданството на ЕС, и утвърждава правото на децата на европейски граждани да пребивават в държавата членка, независимо от националния статус на родителите; и *García Avello* (2003), в което Съдът подкрепя равенството и недискриминацията на база националност, имена или език. Тези решения полагат основите на правната защита на гражданите и създават рамка за по-нататъшното развитие на европейското гражданство като наднационален правен институт.

След Договора от Лисабон и влизането в сила на Хартата на основните права в ЕС авторът справедливо отбелязва, че съдебната практика започва да се фокусира върху широк спектър от права, включително социални, семейни и политически аспекти, както следва: *Ruiz Zambrano* (2011), в което се въвежда концепцията за „гражданство с ефект върху националното право“, като Съдът отстоява правото на гражданите на ЕС да останат в държавата членка, за да се грижат за деца, които са европейски граждани, дори ако те самите нямат национално гражданство на същата държава; *Dereci* (2011) – Съдът уточнява правата на семейството и условията за пребиваване на лица от трети страни, свързани с граждани на ЕС. Този период показва значителна трансформация на правата, разширяване на защитата и утвърждаване на гражданството на ЕС като фундаментално право, а не само като допълнение към националното гражданство.

Приносен момент представлява и анализът на по-нови дела на Съда на ЕС, свързани с гражданството на Съюза. През последното десетилетие съдебната практика продължава да се развива, като се адаптира към новите предизвикателства, свързани с миграцията, загубата на национално гражданство и политическите промени: *Tjebbes and Others v Minister van Buitenlandse Zaken* (2017), в което Съдът анализира загубата на национално гражданство и съответно на гражданството на ЕС, като въвежда критерия за „истинска връзка“ между гражданина и държавата членка (с. 150 и сл.).

Други дела демонстрират последователен *stone-by-stone* подход на Съда, при който защитата на гражданите се изгражда постепенно чрез серия взаимосвързани решения,

осигуряващи баланс между националния суверенитет и европейските ценности. По този начин съдебната практика демонстрира еволюционен характер, като укрепва правната рамка на гражданството на ЕС, гарантира по-широк достъп до права и защита, и осигурява адаптивност спрямо динамичните социални и политически реалности в Съюза.

**Третата** глава разглежда съвременни кризи и предизвикателства като мигрантската криза, Брекзит и пандемията COVID-19, които тестват концепцията и практиката на европейското гражданство. Мигрантската криза от 2015 г. разкрива различията между националните политики и необходимостта от координиран подход за интеграция и защита на правата на всички лица. Брекзит поставя под въпрос статута на британските граждани и изискваше нови механизми за защита и прецизиране на дефиницията за европейско гражданство. Пандемията от COVID-19 налага ограничения върху свободата на движение и породи дебати относно баланса между общественото здраве и индивидуалните права. Справедливо е заключението на автора, че *„ЕС предприе стъпки да се утвърди като лидер в глобалната реакция на пандемията, като разработи стратегически инициативи за осигуряване на ваксини и здравни грижи“* (с. 202). Европейската комисия и актуализираните насоки от 2022 г. осигуряват рамка за запазване на основните права при бъдещи подобни кризи.

### **3. Оценка на научните приноси на докторанта**

Споделям оценката на дисертанта за повечето научни приноси, отразени в представената справка. Част от тях допълват и допълнително поясняват съществуващи теоретични положения. В определени части анализът има безспорно оригинален, интердисциплинарен характер.

В допълнение и без претенция за изчерпателност, ще си позволя да посоча някои научни приноси, които по мое мнение обуславят научната стойност на дисертацията.

С оригиналност се отличава извършеният систематичен анализ на концепцията за гражданство на Европейския съюз като самостоятелен правен институт, разгледан в развитието му: непосредствено след въвеждането му с ДЕС, в периода от Договора от Маастрихт до Договора от Лисабон, както и след влизането в сила на Договора от Лисабон и придаването на юридически задължителна сила на Хартата на основните права на ЕС.

Най-сериозната приносна част от дисертационния труд се съдържа във втората глава, в която еволюцията на гражданството на ЕС е изследвана през призмата на практиката на Съда на Европейския съюз, като са анализирани ключови решения, оформили съдържанието и обхвата на правата, произтичащи от статута на гражданството, и е изведена ролята на съдебната практика като водещ фактор за неговото развитие.

Анализирано е въздействието на съвременните кризи върху гражданството на ЕС, като гражданството на Съюза е разгледано комплексно в контекста на мигрантската криза от 2015 г., Брекзит и пандемията от COVID-19, и са очертани тенденции към ограничаване, трансформация и преосмисляне на отделни права. Резултатите позволяват на автора да формулира определени изводи и предложения относно усъвършенстването на правната рамка и политиките на ЕС в областта на гражданството като динамична и развиваща се правна концепция, съчетаваща правни, социални и политически измерения в условията на наднационална интеграция.

#### **4. Критични бележки и препоръки**

Критичните ми бележки са свързани преди всичко с размиването на темата за гражданството с отделни аспекти на правата на граждани на трети страни, които пребивават в ЕС на различни основания, мигранти, бежанци, както и лицата без гражданство. Не споделям принципно схващането, че обемът от права и свободи на чужденците, бежанците, мигрантите и апатридите, що се касае особено до икономическите и социалните права, следва плътно да се доближава до обема от права и свободи на гражданите на Съюза.

Струва ми се, че в изследването, за съжаление, не са намерили място някои български и чуждестранни автори, които имат публикации по различни аспекти на гражданството на ЕС, не само от последните години.

Част от разделите от изложението са излишно многословни, което води на места до повторения, включително и по отношение на анализа на съдебната практика (например, решението по делото *Ruiz Zambrano* (C-34/09)). Тази диспропорция в съдържанието и елиминирането на някои повторения може да бъде избегната, ако авторът извърши известна преработка на дисертацията. Може да се подобри и прецизността при цитиране

на актове на производното право на ЕС. Нито една от тези, неизчерпателно посочени, критични бележки, не омаловажава високата ми оценка за труда на колегата Явор Симеонов Симов и считам, че са напълно извиними за един млад автор.

## **5. Заключение**

Дисертационният труд „Съвременни предизвикателства пред гражданството на Европейския съюз“ съдържа обобщения на сериозен научен проблем, какъвто са съвременните предизвикателства пред гражданството на Европейския съюз и представлява оригинален принос в науката. Той отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представеният труд показва, че докторантът Явор Симеонов Симов притежава познания в областта на правото на Европейския съюз, като демонстрира качества за самостоятелни научни изследвания. Предвид гореизложеното, давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд и предлагам на членовете на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Явор Симеонов Симов.

23.02.2026 г.

Проф. д.н. Г. Белова

## REVIEW

by Prof. Gabriela Belova, DSc. – Dean of the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski”, lecturer in the Department of “International Law and International Relations”, member of a scientific jury in a procedure for the defense of a dissertation on the topic:

### “CONTEMPORARY CHALLENGES TO EUROPEAN UNION CITIZENSHIP”

for the award of the educational and scientific degree ‘Doctor’ in the scientific area 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field: 3.6 Law, doctoral program “European Union Law”

Author: **Yavor Simeonov Simov** – doctoral student at the Department of International Law and International Relations at the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski”

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Gergana Georgieva, PhD

#### 1. **Data on doctoral studies, dissertation, abstract and publications**

The procedure has been initiated and is being conducted in accordance with the requirements of the Law on Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation and the Internal Rules for the Development of the Academic Staff at the South-West University “Neofit Rilski”. By Order No. 179/30.01.2026 of the Rector of the South-West University “Neofit Rilski”, I am appointed as a member of the scientific jury. The required documents and the dissertation were submitted within the legal deadline.

Doctoral student Yavor Simov was born on 11 October 1977 in Sofia. After completing his secondary education, specializing in economics with intensive study of English, in 2003 he obtained a Bachelor's degree in Trade Economics at the University of National and World Economy. Subsequently, in 2017 he obtained a Master's degree in Law at the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski”. By Order No. 2943/19.12.2019 he was enrolled as a full-time doctoral student in the doctoral program “European Union Law” at the Department of International Law and International Relations at the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski”.

During his studies, the doctoral student has successfully completed all the activities provided for in the individual curriculum. He was granted the right to defend his PhD thesis by Order No. 3028/22.12.2025. In accordance with Art. 6, para. 3 of the Act on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria and Art. 27 of the Regulations for its implementation, the dissertation must contain scientific or applied scientific results that represent an original contribution to science and show that the candidate possesses in-depth theoretical knowledge in the relevant specialty and abilities for independent scientific research. According to Art. 27 (2) of the Regulations to the Act, the dissertation must be presented in a form and volume corresponding to the specific requirements of the academic unit in which the doctoral student carried out the research. I note that these legal requirements have been met.

The dissertation consists of 237 pages. In terms of structure, it is determined by the goals and objectives of the research. The developed work consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a bibliography and a list of frequently used abbreviations. The individual chapters, composed of sections, sequentially examine the concept, case law and real challenges facing European citizenship. The specialized literature used includes a total of 72 sources in Cyrillic (monographic publications, articles, studies, reports), as well as 45 sources in Latin. The scientific apparatus, which includes 205 footnotes, is also appropriate and is evidence of good faith and precision in carrying out the research activity. The footnotes are diverse – both in bibliographical and interpretative aspects.

To fulfill the scientific task, the author relies on an appropriate methodology, which includes classical legal research methods, but also interdisciplinary means of analysis. The general scientific and special methods of scientific research used in the work cannot fail to meet with approval and support from the competent reader. Undoubtedly, the information sources such as quantity and quality also create the necessary basis for formulating conclusions and generalizations.

The abstract provides a true and accurate picture of the presented dissertation work. It consists of three parts - a general description of the dissertation (including relevance, methodology, scientific novelty), a brief presentation of the content of the work by chapters, as well as a description of the contributions to the dissertation work. The fourth part of the abstract includes a list of the publications presented by Yavor Simov - a total of 5, exceeding the required number for a young scientist. All publications are in authoritative scientific publications; two are co-authored, one is in

English (in a collection of reports from a conference organized by the Land Forces Military Academy “Nicolae Balcescu”, Sibiu, Romania), the rest - in official publications of the South-West University “Neofit Rilski”. The scientific production reveals the ability of the dissertation candidate for independent scientific research, and in some of the publications some aspects related to national security are highlighted.

## 2. Evaluation of the content of the dissertation work

The introduction justifies the relevance of the topic of the dissertation, defines the level of its scientific development, determines the goal and objectives, object and subject of the dissertation, reveals the methodological and theoretical foundations, the basis of the sources, and justifies the scientific novelty.

The **first chapter** examines the concept of citizenship in national and international law, emphasizing that national citizenship is a fundamental legal institution linking an individual to the state and determining his or her rights and obligations. Key international instruments such as the Convention on the Nationality of Married Women (1957), the UN Convention on the Reduction of Statelessness (1961), etc. are analyzed. Further on, the presentation examines the reasons for the emergence of EU citizenship. It is rightly noted that European citizenship is defined as a supranational legal status that complements national citizenship and grants individuals rights such as freedom of movement, establishment, social and educational benefits, as well as electoral rights in elections to the European Parliament and local government bodies. The author rightly points out that all this reflects a new model of democratic participation and solidarity within the Union.

**Chapter two** analyses the role of the Court of Justice of the European Union in interpreting and extending EU citizenship, illustrating how citizens' rights are transformed and adapted to socio-political and legislative changes in the Union. In the period between the TEU and the Lisbon Treaty, case law has focused more on the economic aspects of citizenship, such as freedom of movement and labour mobility for Union citizens. Key cases during this period include: *Zhu and Chen* (2004), in which the Court distinguished between the rights deriving from EU citizenship and upheld the right of children of EU citizens to reside in a Member State, regardless of the national status of their parents; and *García Avello* (2003), in which the Court upheld equality and non-discrimination on grounds of nationality, name or language. These decisions laid the foundations for the legal

protection of citizens and created a framework for the further development of European citizenship as a supranational legal institution.

After the Treaty of Lisbon and the entry into force of the Charter of Fundamental Rights of the EU, the author rightly notes that case law began to focus on a wide range of rights, including social, family and political aspects, as follows: *Ruiz Zambrano* (2011), which introduced the concept of “citizenship with effects on national law”, with the Court upholding the right of EU citizens to remain in a Member State to take care of children who are European citizens, even if they themselves do not have the nationality of that State; *Dereci* (2011) – the Court clarified family rights and the conditions of residence of third-country nationals related to EU citizens. This period shows a significant transformation of rights, an expansion of protection and the affirmation of EU citizenship as a fundamental right, and not just as a complement to national citizenship.

A useful point is also the analysis of more recent cases of the Court of Justice of the EU related to citizenship of the Union. Over the past decade, the case-law has continued to develop, adapting to new challenges related to migration, loss of national citizenship and political changes: *Tjebbes and Others v Minister van Buitenlandse Zaken* (2017), in which the Court analysed the loss of national citizenship and, consequently, of EU citizenship, by introducing the criterion of a “genuine link” between the citizen and the Member State (p. 150 et seq.).

Other cases demonstrate a consistent *stone-by-stone* approach of the Court, in which the protection of citizens is gradually built up through a series of interrelated decisions, ensuring a balance between national sovereignty and European values. In this way, the case-law demonstrates an evolutionary character, strengthening the legal framework of EU citizenship, ensuring wider access to rights and protection, and ensuring adaptability to dynamic social and political realities in the Union.

**The third chapter** examines contemporary crises and challenges such as the migrant crisis, Brexit and the COVID-19 pandemic, which test the concept and practice of European citizenship. The 2015 migrant crisis exposed the divergences between national policies and the need for a coordinated approach to integration and protection of the rights of all individuals. Brexit called into question the status of British citizens and required new mechanisms to protect and refine the definition of European citizenship. The COVID-19 pandemic imposed restrictions on freedom of movement and sparked debates about the balance between public health and individual rights. The

author rightly concludes that “the EU has taken steps to establish itself as a leader in the global response to the pandemic by developing strategic initiatives to provide vaccines and healthcare” (p. 202). The European Commission and the updated guidelines of 2022 provide a framework for safeguarding fundamental rights in future similar crises.

### **3. Evaluation of scientific contributions of the doctoral student**

I share the author's assessment of most of the scientific contributions reflected in the presented report. Some of them complement and further clarify existing theoretical positions. In certain parts, the analysis has an undeniably original, interdisciplinary character.

In addition, and without claiming to be exhaustive, I will take the liberty of mentioning some scientific contributions that, in my opinion, determine the scientific value of the dissertation.

The systematic analysis of the concept of citizenship of the European Union as an independent legal institute, examined in its development: immediately after its introduction by the TEU, in the period from the Treaty of Maastricht to the Treaty of Lisbon, as well as after the entry into force of the Treaty of Lisbon and the granting of legally binding force to the Charter of Fundamental Rights of the EU, is distinguished by its originality.

The most significant contribution of the dissertation is contained in the second chapter, in which the evolution of EU citizenship is examined through the prism of the case law of the Court of Justice of the European Union, analyzing key decisions that have shaped the content and scope of the rights arising from the status of citizenship, and highlighting the role of case law as a leading factor in its development.

The impact of contemporary crises on EU citizenship is analyzed, with Union citizenship being considered comprehensively in the context of the 2015 migrant crisis, Brexit and the COVID-19 pandemic, and trends towards restriction, transformation and rethinking of individual rights are outlined. The results allow the author to formulate certain conclusions and proposals regarding the improvement of the EU legal framework and policies in the field of citizenship as a dynamic and evolving legal concept, combining legal, social and political dimensions in the context of supranational integration.

### **4. Critical notes and recommendations**

My critical remarks are primarily related to the blurring of the topic of citizenship with individual aspects of the rights of third-country nationals residing in the EU on various grounds, migrants, refugees, as well as stateless persons. I do not share in principle the view that the scope of rights and freedoms of foreigners, refugees, migrants and stateless persons, especially as regards economic and social rights, should closely approximate the scope of rights and freedoms of Union citizens.

It seems to me that the study, unfortunately, did not include some Bulgarian and foreign authors who have published on various aspects of EU citizenship, not only in recent years.

Some sections of the presentation are unnecessarily verbose, which leads to repetitions in places, including in terms of the analysis of case law (for example, the *Ruiz Zambrano* judgment (C-34/09)). This disproportion in the content and the elimination of some repetitions can be avoided if the author carries out some revision of the dissertation. The precision in citing acts of secondary EU law can also be improved. None of these, not exhaustively stated, critical remarks belittle my high assessment of the work of my colleague Yavor Simeonov Simov and I believe that they are completely excusable for a young author.

## 5. **Conclusion**

The dissertation “Contemporary Challenges to European Union Citizenship” contains summaries of a serious scientific problem, such as the modern challenges to European Union citizenship, and represents an original contribution to science. It meets all the requirements of the Law on Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria (LASDRB) and the Regulations for the Implementation of the LASDRB. The presented work shows that the doctoral student Yavor Simeonov Simov possesses knowledge in the field of European Union law, demonstrating qualities for independent scientific research. Given the above, I give my positive assessment of the presented dissertation and propose to the members of the esteemed scientific jury to award the educational and scientific degree ‘doctor’ to Yavor Simeonov Simov.